

Seksuele intimidatie in het Amsterdamse nachtleven

JULI 2022

Stel, je staat in de club en een onbekend persoon legt uit het niets zijn arm om je heup en maakt een seksueel getinte opmerking. Hoe zou jij reageren? En verwacht je dat een vriend of vriendin zich mengt in dit contact? Het NSCR deed verkennend onderzoek naar verschillende vormen van seksuele intimidatie en de reacties van omstanders.

De beleving van seksuele intimidatie kan per persoon verschillen en wordt onder andere beïnvloed door de context, het gebruik van verdovende middelen, eerdere ervaringen en de pleger (Fischer & Sprado, 2017). Uit eerder onderzoek blijkt dat met name vrouwen vaak te maken krijgen met seksuele intimidatie in het uitgaansleven (Graham et al., 2017; Quigg et al., 2020). Zo ervaart ruim de helft van de vrouwen in het Rotterdamse uitgaansleven soms of vaak grensoverschrijdend gedrag in discotheken of clubs (Seidler et al., 2018). Omstanders kunnen een belangrijke rol spelen in het voorkomen of beëindigen van deze situaties, door slechts aanwezig te zijn of daadwerkelijk in te grijpen (Banyard, 2011; Lee, Hanson, & Cheung, 2019). Ondanks de hoge prevalentie van seksuele intimidatie in het Nederlandse uitgaansleven is weinig bekend over de wijze waarop dit plaatsvindt en hoe omstanders hierop reageren. Kennis omtrent de reacties van omstanders en in welke mate dit al dan niet bijdraagt aan het voorkomen of beëindigen van seksuele intimidatie, kan leiden tot concrete aanbevelingen die een veilig klimaat in het nachtleven ondersteunen. In een verkennende studie hebben criminologiestudenten van de VU Amsterdam onder leiding van het NSCR onderzoek gedaan naar de volgende vraag: *In hoeverre verschillen omstanderreacties op verschillende vormen van seksuele intimidatie binnen uitgaansgelegenheden, geobserveerd in het Amsterdamse nachtleven?*

Seksuele intimidatie en grensoverschrijdend gedrag staat mede door de #MeToo-beweging, het recente The Voice of Holland-schandaal en het fenomeen needle-spiking volop in de aandacht. Uitgaansgelegenheden bieden de mogelijkheid tot sociaal contact, waarbij ook seksueel contact niet ongebruikelijk is (Purcell & Graham, 2005; Quigg et al., 2020). Maar lang niet al het seksueel contact in deze setting wordt als positief en wenselijk beschouwd. Zo is in Engeland een campagne gestart genaamd #AskforAngela, waarbij iedereen die zich seksueel geïntimideerd of onveilig voelt in uitgaansgelegenheden door personeel wordt geholpen wanneer hij of zij vraagt om Angela.

Methode van onderzoek

Aan de hand van beschikbare literatuur is een ethogram – een gedetailleerd overzicht van mogelijke observeerbare gedragingen – ontwikkeld, waarin verschillende mogelijke vormen van seksuele intimidatie en omstanderreacties zijn geïdentificeerd. Seksuele intimidatie werd beschouwd als ‘enige vorm van verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd’ (Art. 7:646, lid 8 Burgerlijk Wetboek). Deze objectieve beschrijving van het begrip seksuele intimidatie heeft een subjectieve invulling van een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie, aangezien het per persoon verschilt of een situatie als zodanig wordt beschouwd. Om deze reden is in het huidige onderzoek de reactie van het slachtoffer – op te maken uit de lichaamstaal, gezichtsuitdrukkingen en verbale reactie – gebruikt om de aanwezigheid van seksuele intimidatie in te schatten. Voorbeelden van seksuele intimidatie zoals beschreven in het ethogram zijn ongewenste aanrakingen, ongewenst seksueel getint tegen iemand aan dansen, het opdringen van een drankje, ongewenst zoenen of het maken van ongepaste opmerkingen. Een omstander is in dit onderzoek gedefinieerd als een persoon die aanwezig is ten tijde van de seksuele intimidatie en deze gedraging(en) zichtbaar waarneemt. Deze personen konden worden onderverdeeld in vriend(inn)en van het slachtoffer of de dader, vreemden of personeel.

Studenten hebben in twee- en drietallen participerende observaties verricht in zes verschillende uitgaansgelegenheden in Amsterdam. Hierbij hebben zij op drie verschillende nachten gedurende vier uur – van 23:00 tot 03:00 in kroegen en van 00:00 tot 04:00 in nachtclubs – met behulp van het ethogram observaties verricht. Aan de hand van uitgebreide notities en gedetailleerde informatie over de incidenten, hebben zij vervolgens op kwalitatieve wijze onderzocht hoe seksuele intimidatie plaatsvindt en op welke wijze hierop wordt gereageerd door omstanders in het Amsterdamse nachtleven.

Resultaten

In totaal zijn er 44 incidenten van seksuele intimidatie geobserveerd, verspreid over zes verschillende uitgaansgelegenheden. De prevalentie varieerde van twee incidenten tot ruim twintig incidenten per uitgaansgelegenheid binnen de observatieperiode van vier uur. Bij 37 van deze incidenten werd de seksuele intimidatie waargenomen door in totaal 43 omstanders.

Seksuele intimidatie

- Het merendeel van slachtoffers is vrouw, de pleger is meestal man.
- Incidenten variëren van verbale avances tot het ongewenst aanraken van het geslachtsdeel van het slachtoffer.
- Seksuele intimidatie gebeurde in het overgrote deel van de incidenten fysiek, vaak in combinatie met non-verbale ongewenste gedragingen.

Omstanderreacties

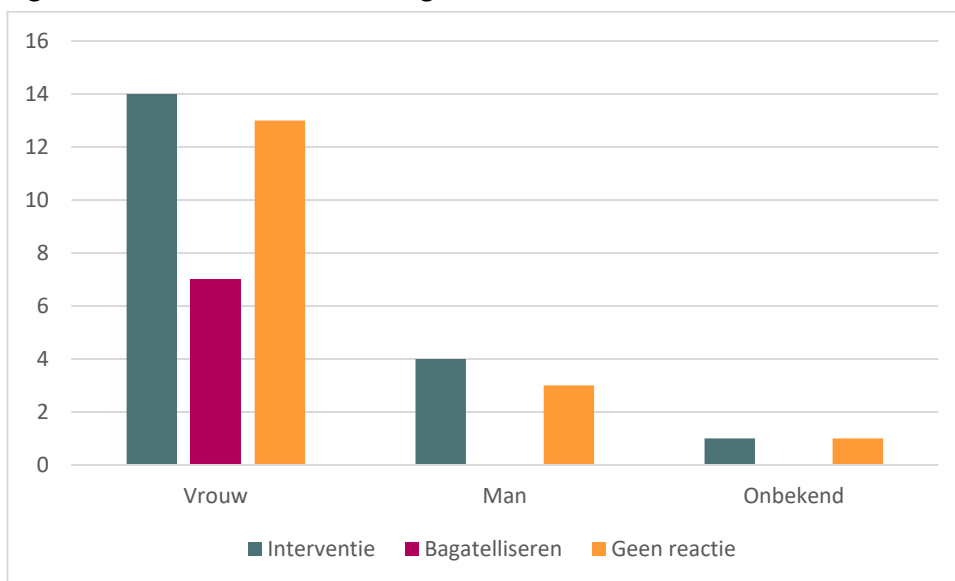
- Iets minder dan de helft van de omstanders (44.2%) greep in.
- Ruim een op de drie omstanders (39.5%) negeerde het incident.
- 16.3% van de omstanders bagatelliseerde het incident door middel van weg- of uitlachen.
- Bijna driekwart van de omstanders (73.7%) die ingrepen, deden dit door middel van een fysieke interventie.

Uit de observaties blijkt dat het merendeel van de omstanders uit vrouwen bestaat (79.1%). Een overzicht van de omstanderreacties naar gender¹ is te zien in Figuur 1.

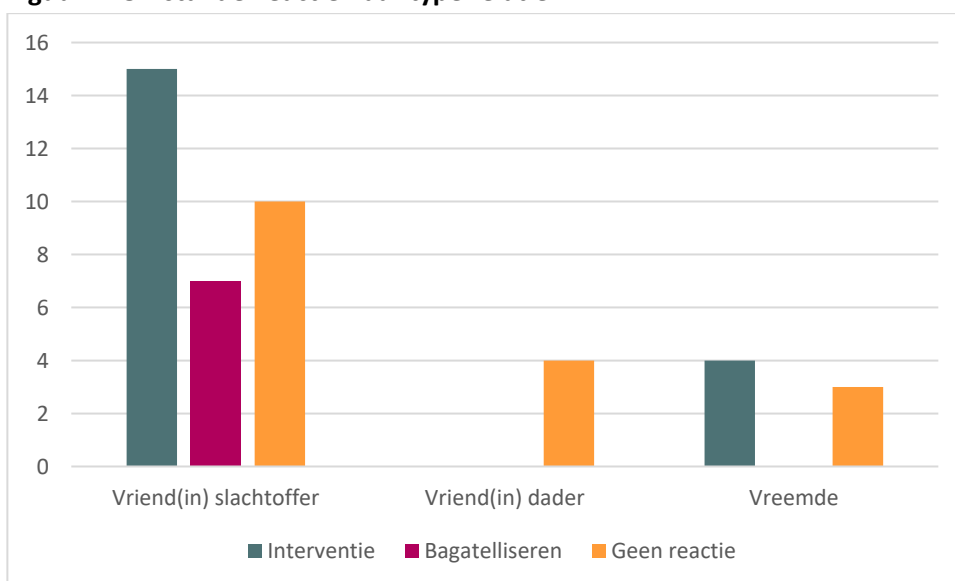
Sociale relaties

Uit de observaties blijkt dat het merendeel van de omstanders bestaat uit vriendinnen van het slachtoffer (74.4%). Hiervan greep 46.9% in. Vreemden en vrienden van de pleger kwamen relatief weinig voor als omstanders bij seksuele intimidatie, respectievelijk 16.3% en 9.3%. Een volledig overzicht van de verschillende reacties door alle omstanders is te zien in Figuur 2.

Figuur 1. Omstanderreacties naar gender

Figuur 2. Omstanderreactie naar type relatie

.....
¹ Gender is in het kader van dit onderzoek gebaseerd op observaties van uiterlijke kenmerken, waarbij onderscheid is gemaakt tussen 'man' en 'vrouw'. Deze observaties komen mogelijk niet overeen met de genderidentiteit van individuen.

Conclusie

Uit de participerende observaties komt naar voren dat seksuele intimidatie in verschillende vormen regelmatig schijnt voor te komen in het Amsterdamse uitgaansleven. In veruit het merendeel van de incidenten zijn er omstanders aanwezig die dit gedrag waarnemen, veelal vriendinnen van het slachtoffer. Deze omstanders kunnen een belangrijke rol spelen bij het beëindigen van seksuele intimidatie. Dit blijkt in de praktijk ook het geval te zijn: in ruim 40% van de incidenten werd er ingegrepen door omstanders. Tegelijkertijd is het niet ongebruikelijk voor omstanders om seksuele intimidatie te negeren of te bagatelliseren. Mogelijk heeft dit te maken met de subjectiviteit van seksuele intimidatie, waardoor voor omstanders wellicht niet duidelijk is in hoeverre het gedrag voor het slachtoffer ongewenst is (Seidler et al., 2018). Daarnaast kan de beoordeling van de ongewenstheid van de gedraging(en) door gebruik van alcohol of andere verdovende middelen nog moeilijker in te schatten zijn (Wrightson-Hester et al., 2022).

Dit onderzoek biedt belangrijke inzichten in seksuele intimidatie en reacties door omstanders in het Amsterdamse nachtleven. Toch zijn er enkele limitaties. Zo bleek seksuele intimidatie vanwege het subjectieve karakter soms moeilijk identificeerbaar en was in sommige gevallen het zicht beperkt binnen de uitgaansgelegenheid. Daarnaast is het onderzoek exploratief en bevat het een relatief kleine sample. Om beter zicht te krijgen in de aard en prevalentie van seksuele intimidatie in het nachtleven en reacties van omstanders hierop, zullen we aanvullend onderzoek verrichten. In eerste instantie betekent dit méér observaties uitvoeren in nachtclubs en kroegen. Op termijn hopen wij ook gebruik te kunnen maken van camerabeelden uit nachtclubs en kroegen, en interviews met slachtoffers en/of omstanders te houden.

Referenties

- Banyard, V. L. (2011). Who will help prevent sexual violence: creating an ecological model of bystander intervention. *Psychology of Violence*, 1(3), 216–229. <https://doi.org/10.1037/a0023739>
- Graham, K., Bernards, S., Abbey, A., Dumas, T. M., & Wells, S. (2017). When women do not want it: Young female bargoers' experiences with and responses to sexual harassment in social drinking contexts. *Violence Against Women*, 23(12), 1419-1441
- Purcell, J., & Graham, K. (2005). A typology of Toronto nightclubs at the turn of the millennium. *Contemporary Drug Problems*, 32(1), 131-167
- Quigg, Z., Bigland, C., Hughes, K., Duch, M., & Juan, M. (2020). Sexual violence and nightlife: A systematic literature review. *Aggression and Violent Behavior*, 51, 101363
- Lee, S. Y., Hanson, M. D., & Cheung, H. K. (2019). Incorporating bystander intervention into sexual harassment training. *Industrial and Organizational Psychology*, 12(1), 52–57. <https://doi.org/10.1017/iop.2019.8>
- Fischer, T., & Sprado, N. (2017). *Seksuele straatintimidatie in Rotterdam*. Erasmus Universiteit Rotterdam
- Seidler, Y., Van Den Heerik, A., Van San, M., & De Boom, J. (2018). *Seksueel grensoverschrijdend gedrag in het Rotterdamse uitgaansleven*. Erasmus Universiteit Rotterdam. https://www.risbo.nl/_images/Risbo_SGG_2018.pdf
- Wrightson-Hester, A. R., Allan, A., & Allan, M. M. (2022). "I'm not batman" and other factors impacting bystander intervention against sexual violence in Australian nightlife settings. *Analyses of Social Issues and Public Policy*

.....
Onderzoekers: Carlijn van Baak, Joska Appelman, Marie Rosenkrantz Lindegaard, Kimmy de Smidt, Yonah de Fretes, Sophie Kusters, Manouk Trentelman, Jane Honingh, Wendy Brama en Niek Mienis
.....